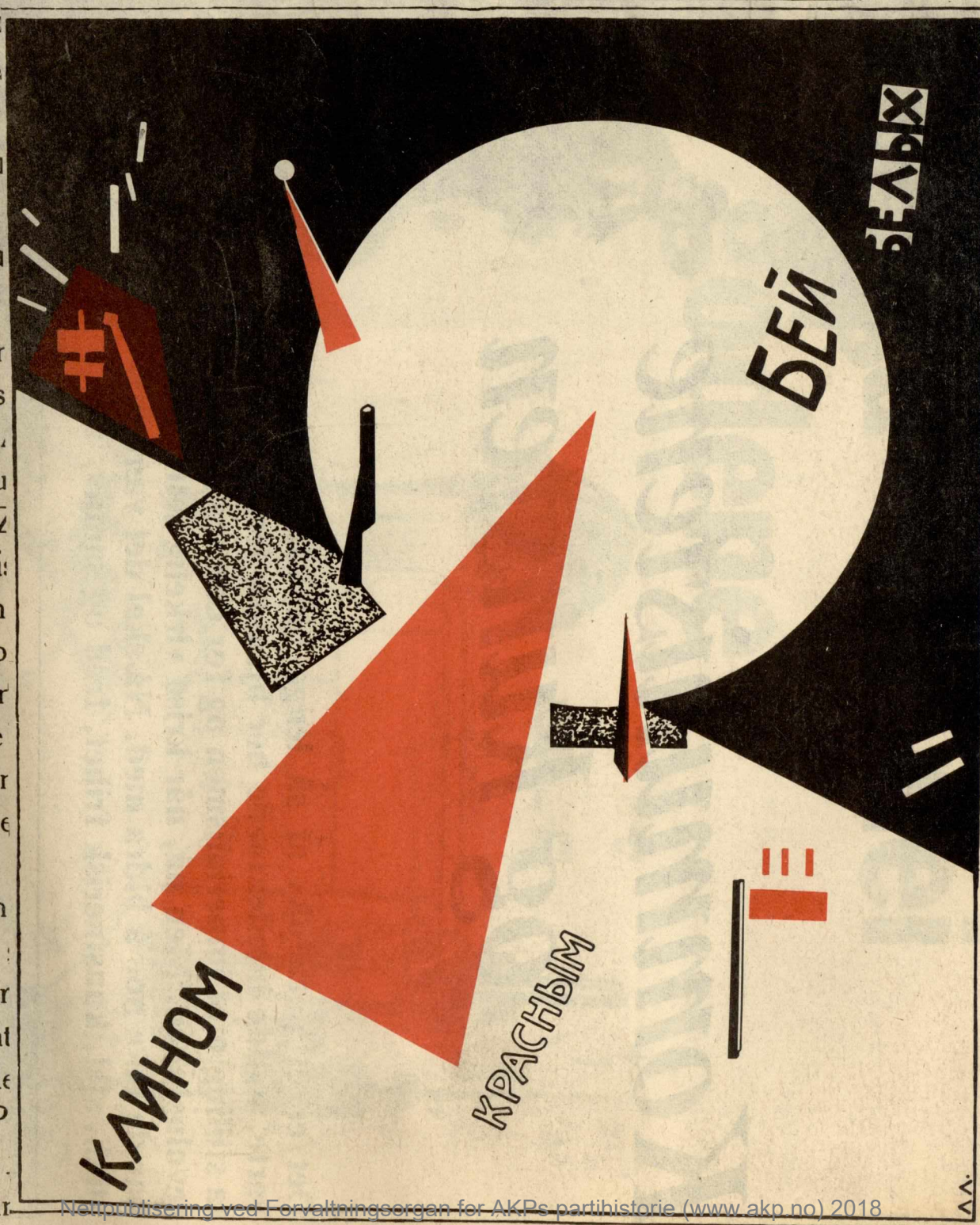

Ein andres interessantes Phänomen tritt uns hier entgegen. Eine Maschine sei z.B. 1000 Pfd.St. wert und schleiße sich in 1000 Tagen ab. In diesem Fall geht täglich $\frac{1}{1000}$ des Werts der Maschine von ihr selbst auf ihr tägliches Produkt über. Zugleich, wenn auch mit abnehmender Lebenskraft, wirkt stets die Gesamtmaschine im Arbeitsprozeß. Es zeigt sich also, daß ein Faktor des Arbeitsprozesses, ein Produktionsmittel, ganz in den Arbeitsprozeß, aber nur zum Teil in den Verwertungsprozeß eingeht. Der Unterschied von Arbeitsprozeß und Verwertungsprozeß reflektiert sich hier an ihren gegenständlichen Faktoren, indem dasselbe Produktionsmittel als Element

nur stückw

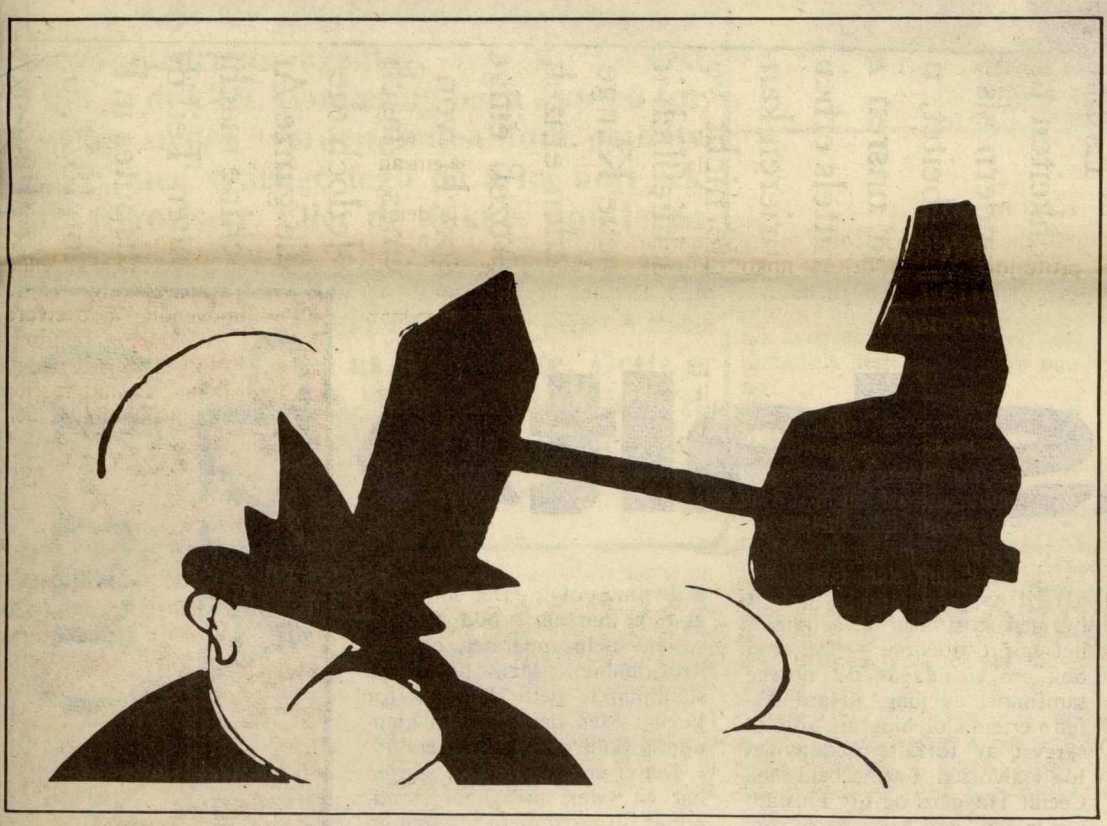
Andrer
wertungspr
Nimm an,
15 Pfund a

²¹ Es har
lichkeiten us
sondern als
bearbeitet, u
für unsren Z
mittels erhe
kurieren kan
die nicht vo
schließlich ir
neue Klinge
jeden einzeln
prozeß einge
spricht von
eines Masch
„Jedoch die
die ganze Ar
schine macht
einen Teil de
disputes in P
don 1821, p.
Konfusion ur

Kommunistene og kunsten

Det er et paradoks at så lenge høykonjunkturen varte, hadde intellektuelle her hjemme lettere for å ta stilling mot imperialismen og for den sosialistiske revolusjonen. Men nå, når krisa virkelig setter inn, har de ikke noe å bidra med. Nå skal det være mystikk, sjel, kunstnerisk frihet, fred og samliv.

Som studenter og intellektuelle står vi utafør de to viktigste samfunnsklassene; borgerskapet og proletariatet. På sett og vis kan vi sammenlikne oss med kunstnerne. Som etablerte kunstnere forlater de sin opprinnelige klasse, enten de kommer fra borgerskapet eller arbeiderklassen. Skal kunstneren innafor igjen, må hun velge side. Alternativet er å ramle tilbake til det intellektuelle småborgerskapet og skape kunst utifra den samfunnsmessige stilling småborgeren er i, på trygg avstand til de virkelige store samfunnsmessige forandringene.

Kombinasjonen ung forfatter — kommunistisk parti, førte til suksess. Bøkene deresblei spredd til folk som aldri før hadde lest slike bøker. Men bevegelsens karakter, det at unge og gjerne folk heiv seg på revolusjon, inneholdt også en kime til nedergang. Da de blei etablert sank aktivismen, og da utopiene brast kom skuffelsen.

Holdnings-sosialismen

Nå er mange av raddisene som blei ml-ere tilbake nesten der de

starta; med radikalismen sin, mer desillusjonerte enn før. Den norske radikalismen er på vei til å bli holdningssosialisme, karikert gjennom partiet SV, der man bare mener og er. «Jeg er personlig sosialist» — innstillinga holder ikke som politisk rettesnor hvis man setter seg som mål å gi svar, og delta i en kamp. Kommunistiske kulturarbeidere har ikke råd til å klamre seg fast til de gode gamle 60- og 70-åra, en tidsepoke som kleber seg som gammel parafin til klærne og dreper luktesansen som nettopp skulle hjelpe oss og snuse videre.

I høst har den prisbelønte filmen «Mephisto» vært satt opp på kinoene. Filmen handler om en tysk skuespiller som trosser alle politiske forandringer til fordel for personlig karriere og ender til slutt opp som nazistenes frontfigur under den 2. verdenskrig. I sluttscenen står han foran nazigeneralene på en naken flombelyst stadion og utbryter: «Jeg er jo bare en skuespiller, hva vil dere meg?»

Spørsmålet om kunstnerens ansvar er her tatt på kornet, og sier derfor også noe om kunstnerens rolle, i sin alminnelighet. Å reise tesen om kunstnerens

ansvar blir i seg sjøl progressiv.

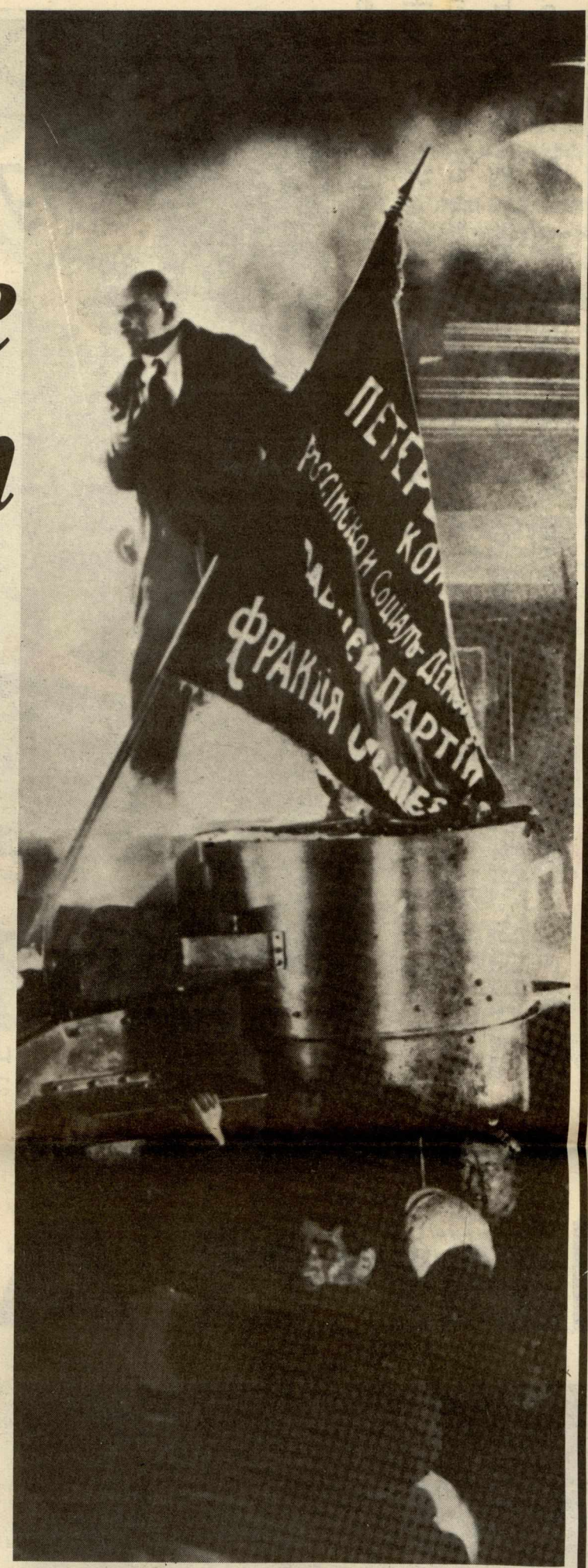
Kunnskap og innsikt

Kunstnerens ansvar i 80-åra består i at de skal ta opp sosiale motsigelser som er viktige, og at de har krav på seg til å skaffe seg kunnskap. Men kunnskap er noe mer enn å formidle nøytral og empiriske fakta, kunstnerne må i tillegg skaffe seg innsikt i de temaene de tar opp, de må gi svar som peker framover.

I sommer spaserte en nordisk fredskoloni rett i armene på Bresjnev. Hvor er f. eks. protestene fra de mange, norske kunstnere som har offentliggjort sin sympati med fredsbevegelsen? Hvor er kunnskapen, innsikten? Det er helt stille fra en haug med 70-talls kunstnere som ønsker sosial bevegelse, men lar seg drive av følelser, ikke innsikt, som lar seg drive med i en magisk overtro på at bare vi roper «fred» høyt nok, så forsvinner bombene fra jorda.

Høyredreining

I statens interesse skal kunsten være plasteret på såret uten å lege det, å få en utlilfresstillende situasjon til å virke tilfredsstillende.

lende. Kulturminister Lars Roar Langslet snakker om en «grunnleggende kontrakt», om «kunsten som et speil som skal hindre samfunnet i å gli tilbake til barbariet». Det Langslet frykter er kapitalismens sammenbrudd, å avsløre de barbariske tilstandene vi lever under allerede i dag.

Det er to år siden Gyldendals forlagssjef lanserte 80-åras roman under vignetten: havet, døden og kjærligheten. Vi har etterhvert fått en moteriktig «radikal» litteratur, støtta av norske bokklubber, som på psykologisk grunnlag vrenger øya mot sjølelivet i stedet for å løfte øya ut mot samfunnet og verden.

Eksempelen Radio Gøteborg

Kunstnerne må bli de som setter bjella på katta. Og trolig vil det i de nærmeste åra finnes et grunnlag for å nå et langt større publikum med progressiv kunst enn det som blei nådd i 70-åra.

Radio Gøteborg hadde en

programserie gående om ettermiddagen, der en av reporterne hadde satiriske innslag hvor han dreit ut navngitte kommunepolitikere som reiste til India for å lære om hungersnød og Amsterdam for å lære gatefeing. (Dette er sant!) Serien blei enormt populær, og det var registrert produksjonsnedgang når programmet var på lufta. Men samtidig blei det også farlig for myndighetene som til slutt greip inn og avsatt ledelsen for Radio Gøteborg.

På bakgrunn av denne hendelsen må kommunistene stille følgende krav til kunsten: 1) at den skal være kjempende, 2) villig til å få kjeft, 3) hata av borgerskapet, 4) elska av folket.

Fire gode dogmatiske krav som kan være verdt å ta med seg i kampen mot de gjerne økse-menna i 80-åra.

Skal vi da oppfordre forfatterne til å heise ei underbukse eller det røde flagget? — Jeg tar en fight for det røde flagget!

Sebastian

Das Ding an sich

Kunst-skribent Paul Grøtvedt i Morgenbladet er vår mann. Vi minnest enno med glede korleis han tok av dage Anders Kjær, under den legendariske titelen «Etter oss kommer utfloden». I Morgenbladet i går er det Jahn Otto Johansen som får gjennomgå. Johansen driv nemleg og gjev ut bøker om kunst, dvs. bøker om drikkebrøer mellom kunstmålarane. Ludvik Eikås og Gunnar S. Gundersen er to av dei, og det er praktverket om Gundersen som får gjennomgå, under titelen «Den estetiske kannestøper». Etter lengre betraktninger om yrkesgruppa kannestøparar i politikk, religionen og kunsten, landar Grøtvedt på Jahn Otto Johansen, slik:

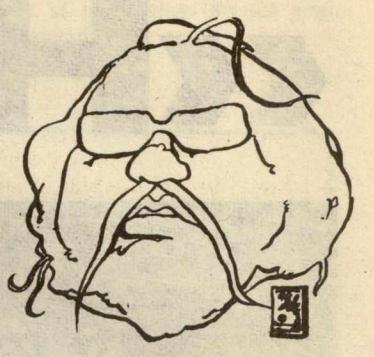
«Jahn Otto Johansen har tydeligvis skrevet boken om Gunnar S. Gundersen bare med ansiktet. Den er glatt og parfymert som et såpestykke. Fremstillingen beveger seg på innpakningens nivå og er passe pyntet med kunstnermytens mest privitime elementer. Her er litt biografi, litt kunstforståelse, «dødsgjengens» romantiske drukkenskap og endel lett-bente fortolkninger som står og stamper i øyeeplet.»

Men fart på sakene blir det litt lenger ned:

«Jeg (Grøtvedt) siterer: 'Hvis farven i et bilde skulle forestille luft, hav, gress eller hud, ville den gi seg ut for noe annet enn den virkelige er. Hvis farven derimot bare er farve, er den seg selv.' (Johansen). Et tankevekkende sitat.

Her rinner det meg i hu noe Darwin P. Erlandsen skrev en gang. På bondelandet et sted var det funnet en potet som så nøyaktig liknet en bjørn i sammenrullet tilstand at den til forveksling liknet en potet'.

'Hvis farven er farve, er den seg selv', skriver Jahn Otto Johansen. Ja, mon det? Hvis farven f.eks. til forveksling liknet en potet, er da poteten virkelig og farven ikke? Når poteten til forveksling likner en farve som ikke er seg selv, er da poteten seg selv? Hva så med den virkelige potet? Er den seg selv, eller er den bare til forveksling lik sin uvirkelige farve?»

Bildet viser en voksavstøpning av Jahn Otto Johansens hode, med en fyrstikkeske ved siden av for å vise misforholdet. FOTO: M. TUSSAUD

SISTE:

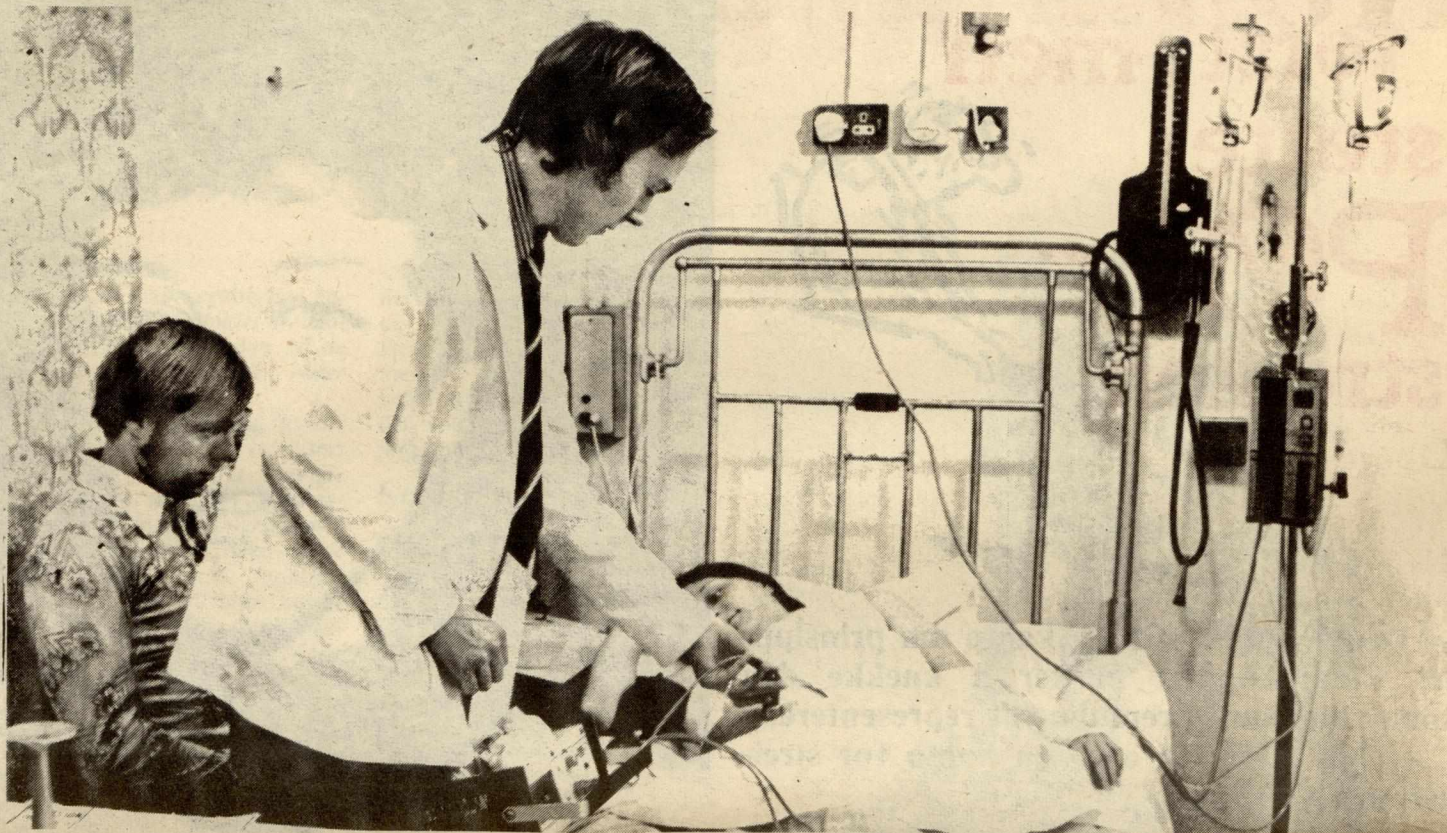
Diskusjonen går nå høyt i kunstnerkretser om hvorvidt Dagbladets redaktør Jahn Otto Johansen er en potet. Opptaket til diskusjonen kom etter kunstsribent Paul Grøtvedts omtale i Morgenbladet av redaktørens makkverk om maleren Gunnar S. Gundersen. Paul Grøtvedt sier selv i en kommentar:

— Hvis Jahn Otto Johansen f.eks. til forveksling liknet en potet, er da poteten virkelig og Johansen ikke? Når poteten til forveksling likner en redaktør som ikke er seg selv, er da poteten seg selv? Hva så med den virkelige potet? Er den seg selv, eller er den bare til forveksling lik sin uvirkelige redaktør?

«Privatiseringa» av dei offentlege godene

I dag kjører staten ut ein politikk for å skjære ned midlene til dei uproduktive sektorene. Dette for å kunne invistera meir i profitable sektorer, som Nordsjøen og det utenlandske finansmarknaden. Men å skjære ned på midlene til dei offentlege «godene» er ikkje berre enkelt. Regjeringa møter stadig motstand frå både yrkesgrupper i denne sektoren, og frå klientane. Det er ikkje nok for borgerskapet å seia at det er naudsynt at staten sparer, ingenting er betre enn å argumentera for at det og er ønskeleg — for folk flest.

MARTHA MOE

Eit sånt legitimeringsframstøt er det vi skal sjå på her. Det er teorien som går ut på at i den seinaste utviklinga av velferdsstaten har fordelane av dei kollektive godene vorti *private*, mens ulempene framleis er offentlige. Egntleg er det ikkje oss, — klientene som tjener på velferdsstaten. — Dette er ikkje ein marxistisk kritikk som går ut på at borgerskapet og dei som er best stilt i samfunnet frå før som først og fremst tjener på dei offentlege godene. — Det er dei ulike yrkesgruppene — profesjonene — i denne sektoren som tjener på velferdsgodene, mens betalinga for dei må alle ta sin del av gjennom skattene. Disse gruppene skyver klientane framfor seg for å maksimera sine egne interesser. Hovudproblemet er naturleg nok i helse- og sosial-sektoren, som er det store sluket på dei offentlege budsjettene, men det gjeld og stort sett alle andre delane av stat- og kommuneverksemda.

Profesjonskritikken

Denne teorien om privatisering av dei offentlege godene, og profesjonskritikken som ligg i den, tek sitt utgangspunkt i at staten må spare. Ein spør seg ikkje om kvifor denne sparing er nødvendig, den er gitt som premiss. Og hovud-ankepunktet mot profesjonene er at dei så å si «i seg sjølv» fungerer som ei sperre mot sparing og nedskjæringar. — Profesjonskritikken har hittil stort sett dreid seg om legene, men det gjeld og sjukepleiere, sosionomer, osv. Praktisk talt vert alle yrkesgruppene i den offentlege sektoren angrepen.

Det som kjenneteikner profesjonane er at dei er sterkt fagorganiserte yrkesgrupper, som har eit relativt stort sjølvstende i arbeidssituasjonen, og i å definera kva for utdanning som trengs til den jobben dei gjer. Kjerna i all profesjonskritikken er at det er ein kritikk av yrkesgrupper som har ein sterk organisasjon, og har vist evne til å kjempe til seg ein «rimelig» lønn og betring av sin arbeidssituasjon. No er det sånn at dei fleste yrkesgrupper det her gjeld, korrkje er høglønna, har særleg

sjølvstende på arbeidsplassen, eller over yrkesutdanninga. Det er ikkje profesjonar. Men ein del av disse yrkesgruppene har vist ein vilje til å kjempe, og oppnådd ein del gjennom det. Men kritikken går vidare enn det: For å svekka disse gruppene sin makt og prestisje, angrip ein og deira relative sjølvstende. Kvifor skal legene avgjera kva som trengs av utdanning for å jobba i dette yrket, eller kva for nokre utstyr som trengs for å handsama ein spesiell sjukdom? — Eller kvifor skal ein ha lærerskolen for å verta lærar, er pedagogisk kunnskap naudsynt for å undervisa?

Klienten mot personalet

— Hovudankepunktet er tross alt dei vederstyggelige lønnsutgiftene i den offentlege sektoren. Vi kan her ta føre oss deira kroneksempel: Helse- og sosialsektoren. Her går 80 % av budsjettet til lønninger og administrasjon. «Berre 20 % går til klientane». Kva er det ein her gjer? Jo, ein skiller det som går direkte til klientene med t.d. lønninger til personalet. — Men utgjer ikkje mykje av verksemda i denne sektoren nettopp pleie (t.d. alders- og sjukeheimane) der personalet jobber direkte med menneske, og kjem ikkje dette arbeidet direkte klienten til gode? Og skal ikkje staten betale det det koster for dette arbeidet? Å skilla dei midlene som går til lønn til personalet og det som kjem klientene til gode, er kunstig. Ta t.d. kollektivtrafikken: Kva er dette «godet» uten trikk- og bussjåførene?

— Det er heller ikkje berre lønningene, men og andre deler av disse 80 % som kjem klientene til gode, så som dei reint materielle tilhøva på institusjonene, og utgifter til reingjøring og matlagning.

Dette er ein «splitt og hersk»-politikk, for å splitta dei ansatte i den offentlege sektoren frå klientene, som er oss alle, — for at vi ikkje skal støtte deira krav og om å halda på eller utvikla verksemda, og for å legitimera nedskjæringar. For om det er sånn at ikkje alt (og ikkje det meste ein gong) av det vi be-

taler i skatt t.d. til helsesektoren kjem tilbake til oss i form av ytelser, kvifor skal vi da betale så mykje, i form av bevilgninger til staten? Ein skal visa at folk flest og dei yrkesgruppene det her gjeld ikkje har felles interesser. For denne teorien bryr seg ikkje om at vi har «bruk for» sjukehus, aldersheimar, uteseksjoner, kollektivtrafikk, brannvesen, osv. Det ein skal visa er at det er dei ansatte som i første rekke tjener på dette. Og dei ansatte er ikkje villig til å gå med på spa-

ring og nedskjæringar, og det er det som er problemet.

Privat initiativ?

No er det kanskje ikkje berre profesjonane som det er noko gærnt med, men og heile systemet med den offentlege sektoren, — det at den er offentlig. Bruk av marknadsmekanismer kan vera meir rasjonelt, — i alle høve økonomisk. Disse marknadsmekanismane kan vera så ymse, frå og la Falken ta over

brannvesenet, til skolepenger og dagpenger på sjukehus. Men dette skal vi la liggja til ein annan gong.

Som sagt så bryr ikkje denne teorien seg om kva for nokre konsekvenser den får for folk flest. Det den bryr seg om, er at staten må spare, og kva som står i vegen for det. Ei nedskjæring i den offentlege verksemda vil ikkje berre ramme yrkesgruppene, men og folk flest — klientene, og dei som står svakest frå før vil verta ramma hardest.

Det det dreier seg om er spørsmålet om fordelinga av verdiene i samfunnet, om kor stor del som skal komma vanlige folk til gode, og kor stor del som skal brukast i profitable verksemdar for borgerskapet. Denne teorien freistar å legitimera at det er nødvendig å overføra midler til produktive sektorer, og da på bekostning av den vanlige lønnstakar. Denne teorien har ein klar klassekarakter, den tjener interessene til borgerskapet.

Sjukepleierstudentene og praksisutdanningen

I uken 11.—17. oktober gjennomførte Landslaget for norske sykepleierstudenter (LNS) en aksjonsuke mot forverring av utdanningstilbudet sitt. Sykepleierstudenter over hele landet har vært med og aksjonert for å bedre spesielt praksisdelen av utdannelsen.

En stor del av utdannelsen — 2/3 — foregår i praksisperioder i forskjellige deler av helsesektoren. De siste årenes nedskjæringar har derfor gitt store konsekvenser for utdannelsen. Det blir færre praksisplasser der studentene kan få den nødvendige opplæringen og veiledningen som er påkrevd. Et eksempel fra Bergen illustrerer situasjonen: en dag var 18 studenter på post på 21 pasienter. Det sier seg sjøl at dette er høyst uforsvarlig. Studenter blir også i langt sterkere grad brukt som gratis arbeidskraft for å kompensere for denne reelle mangelen på sykepleiere. Vi blir garantister for å opprettholde dagens nivå i helsesektoren. LNS tar prinsipielt avstand fra at studentene skal utnyttas på denne måten, og avhjelpe krisa i helsesektoren. — Et annet stort

problem i sykepleierutdannelsen i dag, er at det er for mange studenter pr. lærer. Studentene får ikke den oppfølging i praksis som er nødvendig for å opprettholde dagens kvalitet. Dette skjer ikke fordi lærerne er for dårlige eller late, men fordi det er for få av dem.

Arbeidet med denne saken har vært hovedoppgaven til LNS det siste året. Det har vært ført diskusjoner i lokallagene, på distriktskonferanser og sentralt for å finne de kravene LNS skulle stille. Kravene LNS stiller er følgende:

- Økte bevilgninger til lærerstillinger.
- Økt sykepleierbemanning.
- Nei til nedskjæringar i helsesektoren.
- Opprioritering av praksisutdannelsen i sykepleierskolene.

I tillegg stilte LNS en del krav som går i forhold til forslaget til statsbudsjett for -83. Kåre m.fl. har rasert fullstendig alle bevilgninger til sykepleierutdannelsen: ingen nye lærerstillinger i -83, mot 25 i -82. LNS krever 32 nye stillinger. Fjernet 4,2 mill. kr. til videreutdanning av lærere. LNS krever en fordobling av disse midlene.

Aksjonsuken må oppsummeres som svært vellykket for LNS sin del. Det var stor aktivitet hele landet rundt. Både lokalp-

resse og radio over hele landet dekket forskjellige hendelser. 30 av de 32 skolene gjennomførte en studie- og praksisnedleggelse onsdag 13. oktober. Dagen ble brukt til møter, stands og demonstrasjonstog. I Oslo gikk ca. 650 studenter i tog. Dette var svært bra, været tatt i betraktning, — det striregnet.

Aksjonsuken har brakt LNS som organisasjon et godt stykke videre. Ikke på mange år har det vært så stor aktivitet og entusiasme for LNS, og det å kjempe for sykepleierstudentenes interesser. Uken har åpnet perspektiver for at LNS har mulighetene i seg til å drive interessekampen langt, og oppnå resultater som virkelig vil synes. Det er all grunn til å gratulere LNS med aksjonen!

Bengt Karlsson

POLSTREIKEN

— Vi kjemper for streikeretten også!

Jeg er
tørst, men
støtter
POL-
streiken

— Denne streiken er en kamp om prinsip-
per: Vinmonopolet ønsker å knekke den
kampvilja som foreninga vår representerer.

— Vår streik er også en kamp for strei-
keretten i Norge.

— Vår viktigste oppgave nå blir å kjempe
mot bruk av tvungen lønnsnemnd.

Dette sier Bente Hemstad, fresk jente i
streikekomiteen på Vinmonopolet.

Vi finner Bente i streikekomite-
ens lokaler i Storgata 39 i Oslo,
travelt opptatt med streikebi-
drag. På en eller annen måte
greier hun å finne en fredelig
plass til oss midt i denne sum-
mende aktiviteten.

— Vi har nok å gjøre selv om
vi er i streik, ser du! fleiper
Bente, og viser med en hånd-
bevegelse travle polarbeidere
som skriver appeller, lager lø-
pesedler, svarer på telefoner,
kommer og går til stands, be-
driftsbesøk osv.

— Det er fantastisk å se hvor
mye bra ideer og egenskaper som
kommer fram hos folk i sånne si-
tuasjoner. Denne streiken har
virkelig sveisa oss sammen. Du
lærer folk å kjenne på en helt
annen måte. Folk du knapt har

på.

— De mest aktive har også
gått gjennom en viktig politisk
utvikling, rett og slett ved at de
ser hvilke politikere som støtter
oss og hvem som står på ei reak-
sjonær linje. Og folk setter
spørsmålsteget ved hva som står i
pressa når de ser hva som skrives
om en situasjon som de sjøl
kjenner så godt. Vi har erfart at
det er arbeidsgiversia som slipper
lettest til, både i den borgerlige
og a-pressa. Så sann sett har
streiken vært en viktig politisk
skole for mange.

Beskjedne krav

Polarbeiderne krevde ved årets
lønnsoppgjør å komme opp på
gjennomsnittsnivå for Oslo-in-
dustrien og å opprettholde kjø-

Ikke bare om penger

— Tenk deg, sier Bente oppgitt,
det de har tapt hittil tilsvarer
lønnstillegg på 1 million pr. ar-
beider! Så det er tydelig at dette
er en kamp om prinsipper: Vin-
monopolet ønsker å knekke den
kampvilja som foreninga vår
representerer.

Derfor er vår viktigste opp-
gave nå å kjempe mot bruken av
tvungen lønnsnemnd.

Den jobbinga foregår på flere
plan: For det første sender vi å-
pne brev til politikere, der vi viser
til ILO-konvensjonen. Den sier
klart fra at permitteringer ikke
er grunnlag for å bruke lønns-
nemnd.

I tillegg jobber vi med faglige
oppopp. Vi legger vekt på at vi
slåss for streikeretten. For hvis
de bruker tvungen lønnsnemnd
mot oss, hvem skal da kunne
streike her i landet?

— Vi har vært landet rundt på
bedriftsbesøk, fortsetter Bente,
og erfaringene viser at der vi
slipper til, der får vi støtte.

Problemet er jo at pol-ledel-
sen har sluppet så lett vint til med
sin propaganda. Alt fra Jan-
teloven til kaketeorien blir brukt
mot oss. De prøver å få oss til å
tro at «kaka» er blitt mindre,
sann at alle må få en mindre
Men hvis vi får mer nå, vil da
f. eks. studentenes levekår bli
verre? Nei! Studentenes levekår
vil ikke forandres i det hele tatt,
om vi vinner eller taper. Det
samme med lærerlønna, den
blir ikke noe bedre om vi taper!

Kaketeorien

— Dessuten: Hvis kaketeorien
var riktig, altså at det finnes en
«kake», så må jo det staten ta-
per på streiken vår enten være
forhåndsbevilget, eller så må alle
disse millionene trekkes fra
«kaka» etterpå. Men det skjer jo
ikke!

— Nei, det som skjer nå, det
er at alle priser stiger, og det er

arbeidsfolk som skal betale.

— Et annet argument som blir
brukt mot dere, er at dere også
må betale deres del av krisa?

— Ja, det hører vi stadig
vekk, sier Bente. — Og til det er
det et par ting å si: For det første
er det ikke sant at alle andre be-
taler, det er gitt lokale lønns-
tillegg på nesten 20 kroner timen
ved dette oppgjøret. Tilbudet
vårt innebærer 95,7 % av gjenn-
snittslønna i Oslo-industrien.

For det andre, og viktigere: Vi
blir stadig tuta øra fulle av prat
om krisetider. Men krise? Det
som skjer i Norge i dag er en gi-
gantisk kapitaleksport. Man be-
høver ikke kunne så mye økono-
mi for å skjønne hva det inne-
bærer.

Dessuten, det er ikke polar-
beiderne som har skapt krisa, vi
har aldri vært med på å disku-
tere den disponeringa av pengene
som har skapt krisa. Så hvorfor
skal vi betale den?

— Nei, dette viser bare hvor
vanvittig kapitalismen er!

Sier hun og trekker pusten.
Bente, som har vært med i fag-
foreningsstyret siden mars i år,
og som mener at jenters dob-
beltarbeid må ta skylda for at
ikke flere av dem er aktive i fag-
foreninga. Som mener at guttas
stil kan virke undertrykkende,
og som sjøl kom med i slik job-
bing p.g.a. politisk interesse, og

det at hun etter eget utsagn
«ikke er redd for å drite seg ut».

— Hvor lenge kan dere holde
streiken gående, spør vi når
Bente må tilbake til streikebi-
dragene.

— Dersom støtta øker, kan vi
holde på lenge ennå. I det siste
har den økonomiske støtta tatt

seg opp, det er stadig flere
klubber og foreninger som støt-
ter oss. Men vi må ha støtte for å
holde på, slik at det ikke blir
økonomien som driver oss tilbake
til arbeidet.

— Og husk å understreke, for
det er viktig, at vår streik også er
en kamp for streikeretten!

Hva har deres streik med oss studenter å gjøre, Håkon Høst?

— For det første: Vi streiker for
bedre lønn. Studenter og skole-
elever slåss mot nedskjæringer.

Hvis polarbeiderne vinner
kampen, vil ikke det føre til
forverring i studentenes levekår,
og heller ikke til bedring.

Men likevel må det være en
sammenheng: For hvem er det
som i hovedsak står for studen-
tenes forverra levekår? Jo, det er
de samme som står mot oss.

Folk må skjære igjennom for-
søkene på å splitte studenter—
arbeidere. Vi slåss mot den sam-
me fienden.

Det er viktig at studentene
støtter oss når vi går til kamp

med demokratiske midler, slik
som vi støtter studentenes ak-
sjoner mot statsbudsjettet. Vi
tar ikke stilling til våre lønnskrav
i forhold til lærernes eller andre
gruppers lønn. Derimot støtter
vi disse gruppene når de går til
kamp. Og det må studentene
også gjøre, det betyr nemlig en
veldig inspirasjon til andre
grupper som slåss. For egen
regning vil jeg tilføye at studen-
ter må hente sin bevissthet og in-
spirasjon fra arbeiderklassen.
For valget er jo enkelt: det er
borgerne eller oss! sier Håkon
Høst, leder for de streikende
pol-arbeiderne.

prata med på jobben og som
aldri har vært særlig aktive med
foreningsjobbing, viser seg
plutselig som de ivrigste av alle.

Og støttearbeidet foregår på
alle nivåer. Det er jo ikke alle
som tør å stå på stand eller holde
appeller, men det er masse annet
som må gjøres. For eksempel har
vi hatt en postkasseaksjon her i
Oslo, hvor vi har spredt 120 000
løpesedler med vår informasjon
om streiken. Alle er med på det
de synes de kan. Og av og til
kommer noen oppom her med
kaker til oss og sann. I det hele
tatt er det masse sånne små epi-
soder som gjør det lettere å stå

pekrafta på 78-nivå. Mellom
krav og tilbud skiller det ca. 2,50
pr. time. Når pol-ledelsen i til-
legg nekta å innfri løftene fra
forrige avtale, gikk polarbei-
derne ut i streik 27. august.

— Kravene våre er beskjedne
utfra gjennomsnittslønna i Os-
lo-industrien og Vinmonopolets
lønnsevne, sier Bente.

I 1981 var Vinmonopolet
Norges mest lønnsomme indust-
ribedrift med et overskudd på
160 millioner kroner. Kravet fra
polarbeiderne tilsvarer under
2 % av dette overskuddet. Mens
streiken pågår, taper staten 10
millioner kroner hver dag!

Jeg er
tørst, men
støtter
POL-
streiken

Støtt streiken

Bidrag sendes til Streikekomiteen, v/Vinmonopolets
Arbeiderforening, Storgata 39, Oslo 1.

Postgiro: 2 04 67 12

Polen ett år etter

To år er gått siden Gdansk-avtalen, ett år siden det ble innført unntakstilstand. Stående sammenstøt mellom demonstranter og regjeringsstyrker. Generalstreik planlegges til våren. Nye fagforeningslover er innført, med forbud av Solidaritet. Lech Walesa er satt fri. Hva skjer egentlig i Polen? Hvilke linjer er representert i motstandskampen?

Vi har snakket med Trine Grønn, mellomfagsstudent i sosiologi ved Universitetet i Oslo og styrerepresentant i Oslo-gruppa av Solidaritet Norge—Polen.

— Det virker som Jaruzelskis propaganda om «normalisering» i Polen får økende støtte i vest. Betyr det at forholda nå har bedra seg?

— Å leve i Polen i dag er verre enn noen gang. Riktignok har en del varer blitt sluppet løs etter unntakstilstanden, men med en prisstigning på 200—300 % har bare ikke folk råd til de mest nødvendige forbruksvarer. For å komme ut av den økonomiske krisa har Jaruzelski satsa på produksjonsøkning. Den offisielle økninga for august var på 1 %, og for september 4 %.

rasjoneringskort på matvarer.

En nylig innført lov gjør at man ikke har lov til å gå arbeidsledig mer enn tre måneder. Utover denne fristen blir man ramma av loven om tvangsarbeid. Ultimatumet er: ikke protester, oppfør deg pent og du får jobb. Den daglige terror og forfølgelse er satt i system, bl.a. med trusler om 3-års fengsel for å oppføre til streik.

— På den offisielle nasjonaldagen i sommer gav Jaruzelski løfter om løslatelse av de internerte. Hvordan stemmer disse løftene med det bildet du har av Polen i dag?

— Det er riktig at det offisielle tallet på internerte har gått ned fra 4—5000 til under 2000. Men vær klar over at disse tallene i virkeligheten kan være

— Vestens fagbevegelse har endelig fordømt forbudet av Solidaritet. Men hvilke syn på de nye fagforeningslovene råder innfor Solidaritet?

— I forhold til de nye fagforeningene har det utkrystallisert seg to forskjellige linjer. Den ene går ut på å gå inn i de statskontrollerte fagforeningene for å overta dem innfra. Den andre maner til full boikott. Solidaritets medlemmer vil aldri kunne godta de nye fagforeningslovene. Hvordan oppslutninga om de nye fagforeningene er, kan best illustreres ved å se på stålbyen Nowa Huta nær Kraków som ligger i det sørlige Polen. Av en arbeidsstokk på 40 000 er det bare 1 % som har meldt seg inn i de nye fagforeningene.

Linjer i motstandskampen

Problemet for Solidaritet er at de politiske retningslinjene kun utarbeides av tre personer fra det opprinnelige landsstyret, resten er fengsla eller internert. Disse tre, som er i en alder fra 24—30 år, jobber «under jorda» uten kontakt med de gamle lederne. Det eneste man har å holde seg til, er programmer og retningslinjer som var gjeldende før unntakstilstanden og som viser seg utilstrekkelig for å yte effektiv motstand mot regimet. Solidaritet har hele tida prøvd å holde seg innfor to grenser: ikke bryte grunnloven, ikke væpna motstand. Nå slippes Walesa fri etter 11 måneders isolering. Hvorfor — og hva det betyr, spekulerer alle på. Hvilken rolle Walesa sjøl velger å spille, vet vi ikke ennå.

— Men det har vært en polemikk som har gått på hvordan man skal drive motstandskampen?

— Ja, det er riktig. Det er ikke å legge skjul på at det også her finnes to linjer. Tidligere KOR-leider Kuron, som i utgangspunktet representerte høyrefløy i Solidaritet, mener det ikke er realistisk å endre systemet i Øst-blokka nå. Kuron går inn for et sentralisert oppgjør for deretter å gjøre kompromisser med militærjuntaen i første omgang. Bitterheten og hatet i det polske folket er så sterk at dette må kunne gjenspeile seg i et enhetlig opprør. Det virker som Kuron frykter spredte og spontane opprør som regimet i alle år brutalt har knust. Det har også versert løpesedler i Warszawa der Kuron skal ha oppfordra til væpna motstand. Jeg vil stille spørsmålet sånn: Innebarer et endelig sentralisert opprør at bruk av vold blir unngåelig?

Den andre strategien går ut på fortsatt å jobbe «under jorda» og forberede seg på langsiktig kamp for en dag å kunne endre hele systemet. Jeg har hørt om ideer for å bygge opp et slags alternativt samfunn «under jorda», oppdra unger, drive un-

dervisning, organisere grupper osv. på sida av det offisielle. Dette er ideer Kuron synes å mene er utopiske, og jeg tror heller ikke at slikt er mulig med det voldsapparatet regimet har lang erfaring i å bruke.

Solidaritetsarbeid er fredsarbeid

— Er du fornøyd med protestene her hjemme mot overgrepene i Polen?

— Både og. Norsk og fransk LO har stevna Polen inn for International Labour Organisation (ILO) for brudd på faglige og politiske rettigheter. Dette er positivt. Men innfor den Faglige Internasjonale (F.F.I.) har Norge og Vest-Tyskland gått i spissen for de åpne kanalers politikk.

Hvordan omfanget av sanksjonene bør være, er noe Solidaritet sjøl diskuterer. Det viktige blir å avgrense seg mot personer som Førde, Stoltenberg og Godal som etter eget privat initiativ drar til Polen og trykker Jaruzelski til sitt bryst. Legg til personer som Dag Halvorsen og Jan-Otto Johansen, og du har en gjeng med sjøloppnevnte realpolitikere som skal sikre freden for enhver pris.

For meg så blir det ikke fred så lenge et land undertrykker et annet. Derfor er solidaritetsarbeid for Polen også fredsarbeid. Til slutt: Ikke glem demonstrasjonen den 13. desember, et-tårsdagen for unntakstilstanden i Polen, oppfordrer Trine.

Dette tolkes i vesten som at militærjuntaen mestrer produksjonsøkninga, igjen et argument for å oppfordre til arbeidsro. Det som har skjedd, er at kullindustrien aleine har økt med 14 %, alle andre industrigreiner har gått tilbake. Folk blir pressa til det ytterste og dauer i gruvene for å hjelpe juntaen ut av en økonomisk krise de ikke mestrer.

Splitt og hersk

Offisielt er det ikke arbeidsløshet i Polen. Den videre logiske slutninga fra styresmaktene blir da at trygder er unødvendige. Masseoppsigelsene etter streikene i høst gjør at arbeiderklassen står totalt uten økonomisk sikring. Videre så er man nødt til å ha jobb for å få utdelt

10 ganger større. Det finnes fangeleire over hele Polen, der bruk av tortur har blitt dokumentert. Trine viser oss et kart hvor leirene er plotta inn.

— Det er to vanlige straffereaksjoner militærjuntaen bruker overfor opposisjonen; det ene er internering, det andre er fengsling. Internering er en ren politisk straffereaksjon overfor Solidaritet-medlemmer, og har da også blitt en stor politisk internasjonal belastning for regimet. Som tidligere internert beveger du deg på en tynn grense av hva du har lov til å si. Det som skjer er at tidligere internerte fanger seinere blir fengsla og stempla som kriminelle. Bare etter den 31. august, toårsdagen for opprettelsen av Solidaritet, blei 5000 fengsla.

Ja, det var virkelig ei morsom bok. Et harselas over egne svakheter, Kameratslig i tonen.

Men Solstads beretning er ikke først og fremst ei moro-bok, tvert om er det ei dypt alvorlig bok om et stort tema. Ei bok om de kreftene som brakte fram den revolusjonære bevegelsen i Norge på 70-tallet.

Samtidig trur jeg dette temaet gjør boka ganske eksklusiv. På den måten at den først og fremst har noe å si til de som på en eller annen måte er knytta til denne bevegelsen. Til de som har brutt, eller står i ferd med å bryte seg et løp ut til venstre for den store sosialdemokratiske strømmen som er norsk politikk og åndsliv.

Gymnaslærer Pedersens beretning beveget meg på en rekke følelsesmessige plan. Jeg synes det var ei stor bok, samtidig som den politisk stod fram som ganske tvilsom. Heldigvis kom jeg til at den detter ned på riktig side, og det var derfor med ikke så rent lite «indre jubel» jeg kunne ta fatt på kritikken av boka.

Celine og Ellison

Solstads bok minner svært mye om Ralph Ellisons «The invisible man» fra 1952, som handler om oppløsing av den amerikanske kommunistbevegelsen under McCarthy-tida. Men der Ellisons hoved-

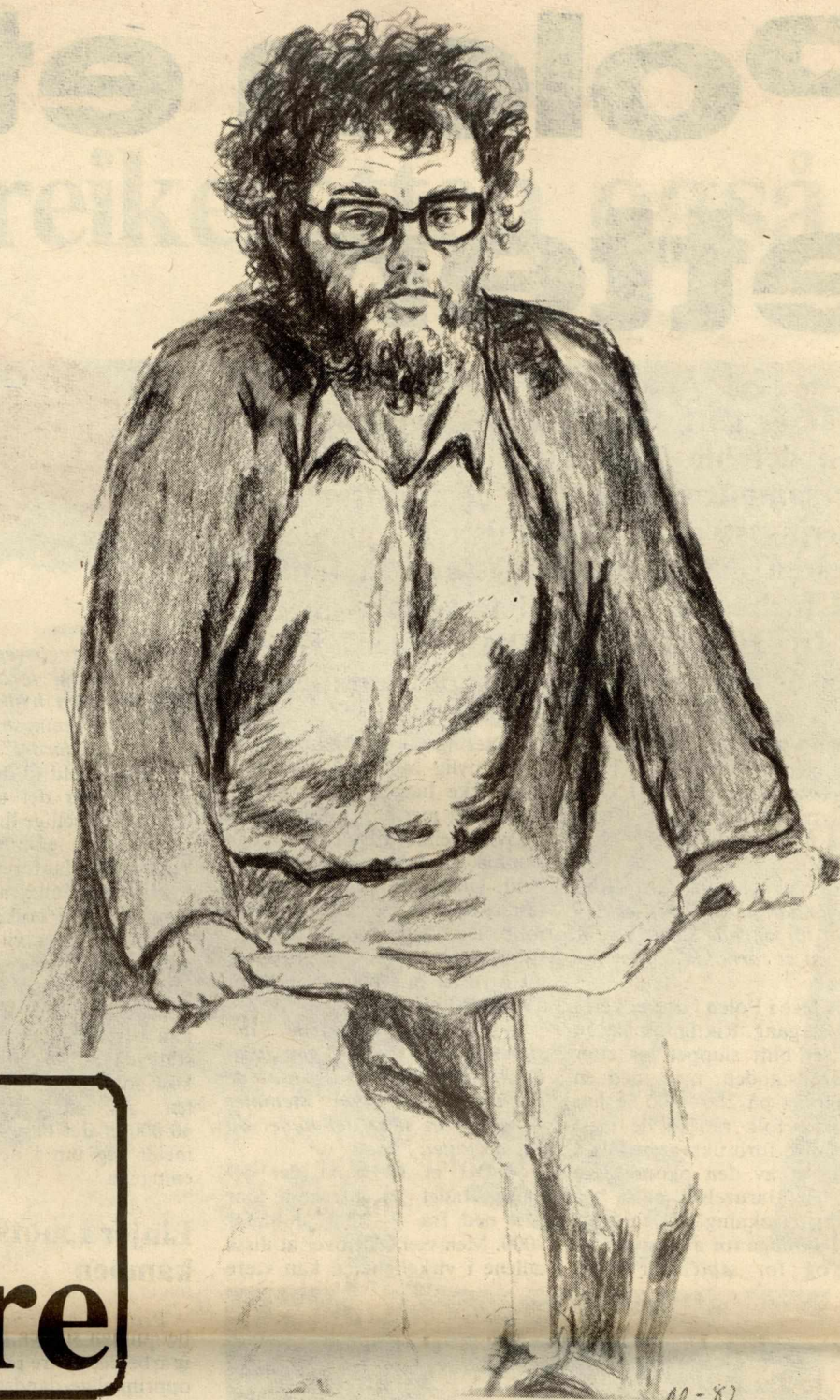
Gerd Tangen på Brynje konfeksjon, så er det ganske motbydelig lesning.

Moralen redder altså Solstad, og moralen redder Gymnaslærer Pedersen (han vil ikke bli en hvit mann). Det er nå i hvert fall et utgangspunkt. Men kommunismen er mer enn et standpunkt, og dette bringer oss over i den skal vi si politiske kritikken av boka.

Brennmerka av nederlaget?

Kommunismen er en logisk helhetlig teori om de økonomiske lovmeisighetene som styrer samfunnsutviklinga under kapitalismen. Om de faktorene som må utvikles før kapitalismen kan erstattes av sosialisme, herunder teorien om partiet og dets organisering og strategi. Denne teorien blei bevist i sin helhet gjennom oktoberrevolusjonen i 1917. Den viser også sin gyldighet gjennom den økonomiske og politiske krise imperialismen nå er inne i.

Men Solstad hevder opp imot marxismen at den revolusjonære bevegelsen i velstands-Norge var et fremmedelement. At den var holdt oppe av en utopisk forestilling om Kina, og at når denne visjonen rakna, så rakna også den bevegelsen den holdt oppe. Dette er en idealistisk og ahistorisk teori. Det var situasjonen før dette revolusjonære oppsvinget som var unaturlig. Den revo-

Solstad vakler videre

person ender opp med en ond katotisk verden. Der ingen utvikling skjer, og hvor alt bare er en evig kamp mellom undertrykkere på hver sin fløy, om hvem som er verst. Og hvor den som uansett kommer tapende ut av det, er den jevne mann. Der ender Gymnaslærer Pedersen tross alt opp med å forsvare partiet. Fortsatt er imperialismen målet for kampen, og fortsatt er kommunistpartiet et redskap for de undertrykte opprør. Men entydig er Solstad ikke, og gjennom hele romanen står han på vippen til å ramle ned i Ellisons mørke kjeller, hvor de onde maktene raser vilt.

Tidlig i «Beretninga» blir Celines «Reisen til nattens ende» holdt fram som en stor roman, og dette er neppe tilfeldig. Solstad har tatt mye av fortellerteknikken fra Celine, og heldigvis lite av verdensanskuelse. Og dette er bra, fordi Celine blei fascist, og hans «Reise» er gjennomsyra av en grenseløs folkeforakt. Ingenting er verdt noe som helst, verden driter i meg, så da driter jeg i verden.

«hvis du nå vil vite hele sannheten ... vel, så skal du få høre den. Jeg synes at alt her i verden er motbydelig», Dette er den «store» tanken i Celines store verk.

Hos gymnaslæreren er dette heldigvis godt sett under kontroll. Hos gymnaslæreren slår dette svartsynet stadig om i kameratskapet.

— Jeg bare fleipa. Du tar det ikke så alvorlig? Du kjenner meg.

Men det holder ikke hele tida, og når gymnaslæreren beretter om

lusjonære bevegelsen blei knust etter krigen, det kunne bare være et tidsspørsmål når den igjen ville dukke opp. Slutten av sekstiåra var et naturlig tidspunkt. USA hadde i en årrekke hatt alvorlige økonomiske problemer, og nå var verdensherredømmet i ferd med å rakne. En ny generasjon av potensielle oppførere var vokst opp. En generasjon uten brennmerket fra nederlaget etsa inn i sjelen som foreldregenerasjonen. Imens hadde borgerskapet, sløva av tiår med husfred, glemt trusselen fra revolusjonen.

Behovet for en revolusjonær ideologi sprang ut av denne bevegelsen av ville streiker, av antiimperialisme, av kvinneopprør — som noe fullstendig sekundært og avleda. Det revolusjonære oppsvinget rundt 1970 var ingen vekkelse. Selvsagt fant du mange utopier, men særlig som en karakteristikk av AKP blir det grunnleggende feil. Målt mot populismen og den lyserøde sosialdemokratismen (som fremdeles drømmer om at vi alle er i samme båt), så blir marxismen, læra om klassekampen og proletariatets diktatur, rene skjære bondevettet.

Så, når denne massebevegelsen delvis blei drivi inn i apati, så blei naturlig nok også kåra for den revolusjonære bevegelsen (som blei holdt oppe av denne massebevegelsen), trangere. Solstad snur det hele opp ned. Han tror at våre ideer bestemmer nivået i klassekampen, i virkeligheten er det altså omvendt. Reaksjonen har drivi venstresida på defensiven. En fornektelse av marxismen sier derfor mer om disse

«marxistene», enn det gjør om marxismen.

Værtegna

Denne ebba i klassekampen ser vi over hele verden, så kom ikke å legg skylda på noen tusen AKPere. Det er så vilt at det er nesten smigrende. Den revolusjonære bevegelsen kan ikke rive seg løs fra, men er tvunget til å leve som symbiont til massebevegelsen. Den må suge næring fra den daglige klassekampen, mens apatien gradvis smuldrer opp innafra, for en dag å sprekke, og gi plass for nye revolusjonære stormer. Og det er gode grunner til å anta at disse stormene vil komme raskt og overraskende. Opprøra i Polen de siste åra kan historisk sett bare tolkes som værtegn også for Vest-Europa.

Det er et problem at for Pedersen så begynner verdenshistoria i 1970 og slutter i 1980. Begynner i Larvik og slutter i Larvik. Dette sneversynet er plagsomt.

Europas historie de siste 200 åra er en nydelig illustrasjon på hvordan historia utvikler seg gjennom revolusjoner, atskilt av perioder med relativ stillstand og reaksjon. Hvordan revolusjonen sprer seg lynraskt over et helt kontinent. I 1848 fra Paris f. eks. Hvordan en revolusjon bare forbereder en neste, eksempelvis hvordan revolusjonen i 1905 forberedte den i 1917. Hvordan periodene mellom revolusjonene er preget av frafall og overløperi fra de revolusjonæres rekke. Bernsteins revisjonisme før 1905 f. eks. Slike erfaringer kunne Solstad ha trukket

inn for å gi romanen liv og spenning. Nå er den på kanten til navlebeskuelse.

Boka slutter med et stort forsvar for sosialdemokratiet, som Solstad altså er imot, men som det samtidig er ganske vanskelig å forstå hvorfor han er.

— Jeg vil ikke. Vil ikke! sier Solstad. Og det er jo ganske tynt.

Står menneskene fritt til å velge samfunnsform? spør Marx i en polemikk mot Proudhon i 1846. Nei, overhodet ikke, svarer han videre, anta et gitt nivå på utviklinga av menneskenes produktivkrefter, og du har også gitt en helt bestemt samfunnsorden.

Vi kan bare velge om vi vil stå i spissen for arbeiderklassens kamp eller ikke. I synet på sosialdemokratiet er marxismen helt klar. Det er et agentur for borgerlig politikk i arbeiderklassen, en garantist for imperialismen. Så Werner Ludal er ingen frafallen, han er en overløper.

Nå står det kanskje som like uforklarlig hvorfor jeg liker boka til Solstad, som hvorfor Solstad fortsatt støtter AKP. Men egentlig har jeg overdrivi litt, og det har Solstad også.

«Har han forstått den indre jubel jeg har skrevet denne beretninga i?» Slik avslutter Solstad. Ja, for når alt kommer til alt blir den destruktive fanatismen og idealismen hos denne bevegelsen underordna.

Det var virkelig en stor begynnelse!

Breiflabben

«Knut Pedersen 1980»

Intervju med Jan Carlsen om Solstad og arbeiderlitteraturen

— Det jeg i første rekke reagerer på, sier Jan Carlsen, er forfatterens valg av synsvinkel, hans hovedpersongalleri og hans karikerte framstilling av partiet AKP. For å ta synsvinkelen først: Dag Solstad har valgt synsvinkelen til en som står utafor, på sida av, handlinga i boka — til tross for at han er AKP-medlem — en som sjøl kaller seg «arbeiderklassens ape», som er altfor a-typisk — jeg lurar på hvorfor det nettopp er han som skal være tolken i beretninga.

Dag Solstad har skrevet ei ny bok. «Gymnaslærer Pedersens beretning om den store politiske vekkelsen som har hjemsokt vårt land» er den lange og besværlige tittelen. Og debatten raser, i første rekke i Klassekampen. Både om bokas innhold — AKPs indre liv i 70-åra — og om dens litterære form.

En av de som har stukket huet i debatten, er Jan Carlsen. Han er sjøl forfatter, romanene «Soria Moria» (1979) og «Viola» (1981) handler om oppvekst og ungdom på Torshov i de McCarthy'iske 50-åra. Han har også vært redaksjonsmedlem i Profil i to perioder, både på slutten av 60-tallet og av 70-tallet. Til daglig er Jan Carl-

sen amanuensis på Arki-tekthøgskolen i Oslo, der «Hva må gjøres» treffer ham til en prat. Utgangspunktet for samtalen er Jans artikkel i Klassekampen 9. november, der han sier han har lest Dag Solstads nye bok med «ubehag, tvil og harme».

— Men mange småborgerlige intellektuelle kjenner seg kanskje igjen i gymnaslærer Pedersens sosialdemokratiske kropp?

— Jeg reagerer ikke på at hovedpersonen er en småborgerlig intellektuell, det er et OK valg av synsvinkel — og det er mye som gjør at en kjenner seg igjen i boka. Tvilen, usikkerheten. Men dette er ikke en sannferdig beretning om en som har vært med

i ml-bevegelsen i ti år. Knut Pedersen røper ingen følelser, og det er jo nettopp et følelsesmessig engasjement som gjør at en blir kommunist, det som driver oss er et hat mot urettferdighet. En bra definisjon er et sitat av Georg Johannessen: «Innerst i hjertet har jeg min forstand». Knut Pedersen virker ikke troverdig, han har ikke dette engasjementet.

— Men det han sier på slutten av boka — som forsvar for fortsatt medlemskap i AKP — at han ikke vil være hvit mann, tyder jo på et slags følelsesmessig engasjement?

— Men det blir for tynt, det er Werner Ludals forsvar for sosialdemokratiet som står igjen som sluttord i boka. Det ser ikke ut til at Knut Pedersen vil være medlem av AKP i så mange år framover, i det han avslutter beretninga si. Jeg lurar på åssen han har det, i Larvik, nå ...

— Hva med de andre hovedpersonene?

— Jan Klåstad — superproletaren — blir en parodi, der han i fritida står i «arbeidsoveralls med skiftenøkkel på baklomma og en diger bunke Klassekampen på armen». I virkeligheten ville han lagt igjen skiftenøkkelen og overall'en på arbeidsplassen. Han trenger ikke dette staffaseriet, er det noe sted AKP står sterkt, så er det vel nettopp på industriarbeidsplassene.

Personer og parti

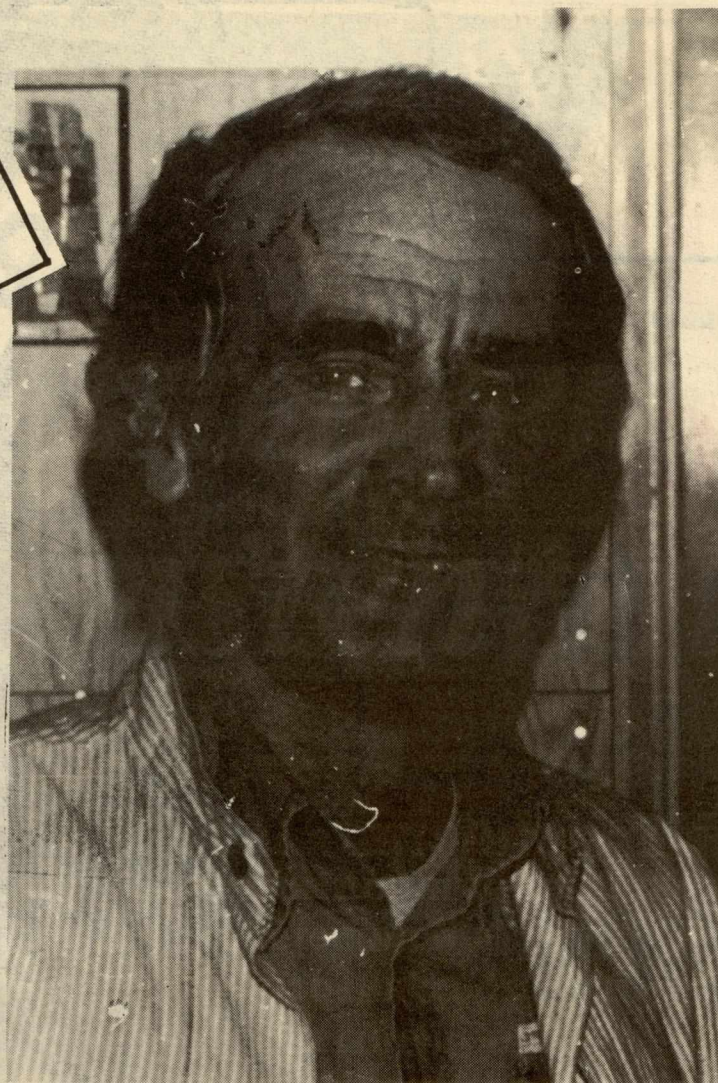
Heller ikke de to andre personene, Nina Skåtøy og Werner Ludal, virker troverdige slik de er framstilt. Hovedpersongalleriet er a-typisk og lite dekkende for AKPs medlemsmasse, konklusjonen må bli, at Knut Pedersen, ved å velge dette persongalleriet, ikke kan ha skjønnet hva 70-åras AKP står for. I det hele tatt får han for frie tømmer, Dag Solstad har ikke hatt nok distanse til sin hovedperson.

— Du er heller ikke fornøyd med gymnaslærerens skildring av partiet AKP?

— Den er for snever, Pedersen legger for stor vekt på betydninga av Den Kinesiske Utopi. Mange partimedlemmer hadde nok en kinesisk forelskelse, men hovedårsaken til at partiet oppstod, og at folk blei medlemmer, kan beskrives med stikkord som: anti-imperialisme, Vietnam, 3. verden-problemet, — og: kirsa i Norge, i den norske kapitalismen, streikebevegelsen, synet på fagbevegelsen ... helt fra den spede starten i 67/68 var dette mer vesentlig enn Den Kinesiske Utopi. AKP er det eneste partiet som har et alternativ til sosialdemokratiet.

ml-tiåret

— Det virker som om Pedersen ser tilbake på det tiåret han omtaler som en avslutta periode ...

— Perioden 67—78 var jo ml-tiåret. Men i den norske arbeiderklassens historie er denne perioden bare å regne som en «week-end», den norske arbeiderklassen har mer enn 100 års kamperfaring. Det virker som om gymnaslæreren ikke har klart å se seg om i verden, å sette dette tiåret inn i en historisk sammenheng. Han er skuffa over at ti års slit har brakt så lite. Men i verdenshistorien er ti år ingenting, det er nok å nevne kinesernes lange marsj, Cuba, at Lenin tilbrakte like mange år i utlendighet, før revolusjonen i Russland, som AKP har eksistert. Det er allerede en del år siden Tron Øgrim sa i DNS at AKP kanskje forsvinner, kanskje i løpet av 80-åra, men ikke den kommunistiske bevegelsen. Knut Pedersen blander sammen partiet AKP (med sine svakheter) med drømmen om, og viljen til, revolusjon i Norge, som vil eksistere så lenge Norge er kapitalistisk.

AKP står sterkere på arbeidsplassene enn hva gymnaslæreren synes å tro. Og det kommer en ny generasjon nå, den har ingen utopi å tro på, men den føler krisa, arbeidsløsheten, nedskjæringene på kroppen — det er en utfordring for AKP, som må få en politikk som er mer forankra i norsk virkelighet — nå er tida inne for å avsløre den dødsdømte sosialdemokratiske «løsninga».

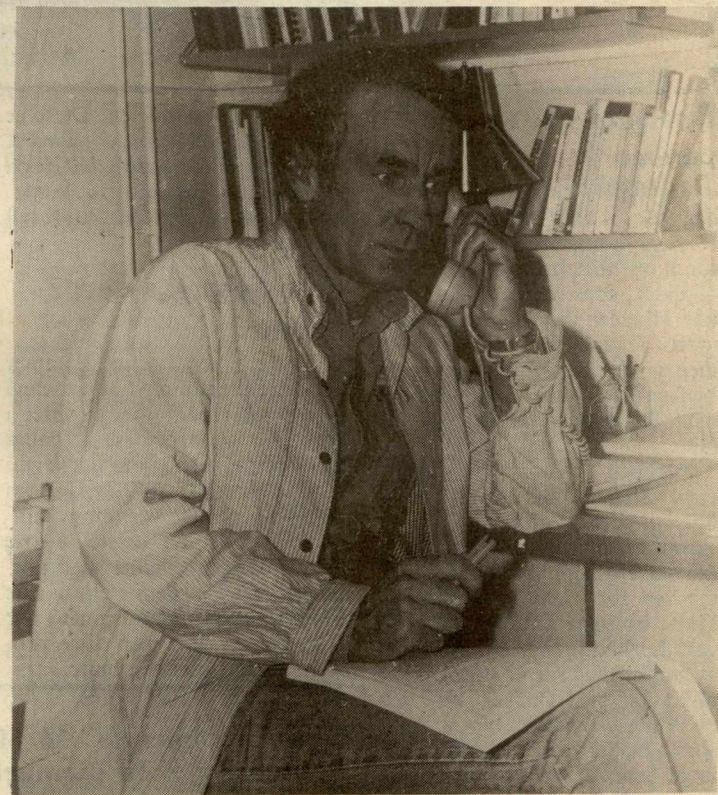
Dette tar ikke Knut Pedersen alvorlig, boka vipper over ende på slutten, der Werner Ludal får for mye plass med sitt forsvar for sosialdemokratiet.

— I innlegget ditt i Klassekampen tar du utgangspunkt i Dag Solstads artikkel «Tilbake til Pelle Erobreren?» fra 1976, der han staker ut kursen for den sosialistiske realisme. Representerer «Gymnaslærer Pedersen ...» et brudd med Dag Solstads tidligere forfatterskap?

— Vendepunktet i Dag Solstads forfatterskap kom i 1967. Da skreiv han to viktige artikler i Profil: «Tingene og verden» og «Vi vil ikke gi kaffekjelen vinger». Han tok et oppgjør med det han kalte «den esoteriske litteraturen» — i fremmedordboka er esoterisk oversatt med «kun bestemt for de innvidde». Han var en forfatter som oppdaga virkeligheten rundt seg, fra «Arild Asnes 1970» og fram til krigstriologien («Svik», «Krig», «Brød og våpen») har han skrevet utfra det synet han ga uttrykk for i 1967.

Jeg syns «Gymnaslærer Pedersen ...» representerer et brudd med den sosialistiske realismen, både gjennom valg av synsvinkel, persongalleri og i parti-skildringa. For å si det med Dag Solstads egne ord om Nexø: Boka har historisk atmosfære, men den bygger ikke på historisk materialisme. Den er a-historisk.

Jeg oppfatter boka som et ekko fra Dag Solstads foredrag på AKPs kulturseminar på Dokka i 1980, der han mente at norsk arbeiderlitteratur var kunstig frambrakt, fordi den var skrevet av småborgerlige intellektuelle, den nådde ikke ut til arbeidsfolk, istedet kom et tilbakeslag, et dødsstøt for arbeiderlitteraturen.

Boka er et ekko fra foredraget: Det virker som om Solstad har resignert, han følger ikke opp sitt eget manifest, til tross for at nettopp han har skrevet virkelig flott arbeiderlitteratur.

Litteraturen møter kraftig høyrevind

Vi ser nå en høyrebølge, og borgerskapet styrker sine posisjoner. At arbeiderlitteraturen møter motstand, skyldes makta til de private forlaga, Bokklubben Nye Bøker, den borgerlige pressa, video. Det er en slags mjuk mccarthyisme, Høyre og sosialdemokratiet er på offensi-

ven mot litteratur om og for arbeidsfolk.

Nettopp nå er det grunn til å framheve verdien av Dag Solstads fire sterke sosialistisk-realistiske romaner. Og hva sa Dag Solstad i 1979 om Per-Olov Enquists «Musikantenes uttog»? Jo: «Ett høydepunkt i 70-åras arbeiderlitteratur», skrevet av en småborgerlig intellektuell. Og det lages realistisk skjønnlitteratur også i dag. «Saltbingen», debutroman av Frank A. Jensen, er et glimrende eksempel. Et anna nordisk høydepunkt er Ditte Cederstrands «Hvor hører du til, proletar?» — det er en gripende frodig og sterk arbeiderroman, som nå støver ned i Oktobers lagerhyller.

Og en norsk forfatter som skriver realistisk, er Dag Skogheim. I Norge har vi i det hele tatt en stor tradisjon å bygge på, fra Rudolf Nilsen og Nordahl Grieg.

Og som eksempel på at kunsten kan fungere progressivt og med brei folkelig appell, mot kapitalisme og sosialdemokrati, bør Dario Fo nevnes.

— Men hvorfor når ikke den litteraturen du nå nevner, ut?

— Den sosialistiske realisme lever under harde kår i ei tid da boka virkelig er blitt en vare, der verdisetning og markedsføring så å si totalt er i hendene på forlag, presse, bokklubber. Det må legges opp en taktikk for å få den realistiske progressive litteraturen ut, den som i dag skrives av folk som Dag Skogheim og Frank A. Jensen, blant andre.

I første rekke tror jeg det er viktig med en kultur-revolusjon i forfatternes — og kunstneres — egne rekker, ved at vi deltar i kampen som kunstnerne fører mot statens kulturfiendtlige politikk. At det kjempes for alternative distribusjonsformer.

Og jeg tror at vi må forsvare mange skrivemåter. Den sosialistiske realisme — som er den som har dårligst vekstvilkår akkurat nå — skal være én måte å skrive på, representanter for andre skrivemåter er forfattere som Ola Bauer, Tove Nilsen og Herbjørg Wassmo. De står for en eksperimenterende realisme

Porno — vår tids hekse- prosess?

MARIANNE SÆTRE

Hvert år forsvinner kvinner og barn rundt om i verden. De plukkes opp eller kjøpes av pornoindustriens agenter. Antall: Ukjent. Hvert år dukker kvinner og barn opp på forskjellige steder i verden, enten døde og halvt partert med tydelige tegn på å ha blitt seksuelt terrorisert. Eller de dukker opp levende, men så psykisk og fysisk ødelagt at de ikke klarer å få tilbake troen på seg sjøl, og tilliten til andre. Svært få klarer som Linda Marchiano å komme ut av hælvet. Dette er pornoens virkelighet. Noen kaller det frigjøring. Andre kaller det seksuell fascisme.

Pornoens fantasi-verden

I den virkelige verden har vi noe som kalles kjønnsmarked. Dette er et marked hvor folk flyr rundt og vurderer hverandre som objekter, som ting som kan måles. Til tider kan vi synes det er moro å «være med på kjøret», men vi får alle en dårlig smak i kjeften over det vi holder på med. Det er overflatisk og gir oss lite.

Pornoen er også et kjønnsmarked. Men her er det bare kvinner som er objekter, som er varen mellom menn. Pornoens fantasiverden er et slags «ideelt» marked for menn hvor de kan kjøpe og selge kvinner som slaver. Forhandlerne har et utvalg av forskjellige slaver som dekker ulike behov. Ønsker de den moderlige, tykke typen med store bryster, eller kanskje den unge, trange jenta på 14? Hvilken seksuell adferd skal hun tilfredsstille, — oral-, genital-, anal-sex eller pisking?

Med en viss sum penger kan den mannlige kjøperen velge den typen som tilfredsstiller hans ønsker, han får den fulle eiendommen over henne, og hun gjør det han hadde håpet. Likheten med slavemarkedet er slående. Problemet er bare at kvinnen ikke er virkelig, men bare en fantasi.

Pornografi betyr «grafisk framstilling av horer». Definisjonen holder ennå. Prostitusjon betyr at man selger seg til en annen for seksuelle formål. Den grafiske framstillinga forteller hva kjøperen gjør med eiendom-

men sin etter handelen. Dette er kjernen i all porno uansett «mykhet» eller «hardhet». Noen kaller dette for erotisk kunst. Andre kaller det for kulturell sadisme.

Hvorfor eksisterer porno?

Forsvarer av porno kommer alltid trekkende med alle menna det er synd på: de som sitter i buret, oljearbeidere langt hjemmefra, menn som har levd i samme ekteskap i 40 år og som ikke lenger føler spenning, handikappa. For det første, å løse disse folkas problemer med porno, er som å gi dem stein når de trenger brød. Samfunnet har plikt på seg til å løse disse problemene på skikkelig måte.

Krim,journalen nr. 18/80:

«Foretrekker du kjempebryster eller små, gutteaktige? Drømmer du om en natt med en av samme kjønn? Tenner du kanskje på sadisme? Samme hvilke ønsker du har: Paris kan oppfylle dem!»

For det andre, er det disse folka som skal ha den største omtanken? Hva med hver 3. kvinne i USA som blir voldtatt bl.a. på grunn av porno, hva med de 13 000 norske kvinnene, hva med alle ungene som leies ut/selges til seksuelle formål, hva med alle kvinnene som ender sine liv i volds- og «snuff»-pornografien?

For det tredje, pornoens kundekrets er i hovedsak ikke særstilte menn. Pornoindustrien

A SIMPLE
CURE FOR
FRIGIDITY!

baserer seg på at et stort antall (alle) vanlige mannfolk med jamne mellomrom leser/ser porno. Spørsmålet er: Hvorfor føler mannfolk dette behovet for porno?

Vi har et samfunn som splitter folk i kjønn, som setter mannfolk i et maktforhold til kvinner p.g.a. en arbeidsdeling mellom dem. For å legitimere og opprettholde denne splittelsen får vi en svær ideologi om at to vesener som i hovedsak er klin like, egentlig er som to motsetninger fra naturens side. Det ville være farlig om disse to partene begynte å nærme seg hverandre utifra at de faktisk er like, og ikke utifra ideen om at «motsetninger tiltrekker hverandre». For å holde på, og utvikle skillet mellom menn og kvinner, får maktapparatet god hjelp av visse industrier: mote-/konfeksjonsindustrien, reklame, massemedia — og porno.

I et samfunn som skaper en sosial arbeidsdeling etter kjønnsorganenes form, vil nettopp kjønnsorganene og seksualitet få en nærmest magisk betydning. I dag får seksualiteten en viktig funksjon for å legitimere kjønns skillet i samfunnet. Seksualiteten bekrefter ens kjønnsidentitet og kjønnsrolle, og med dette også, med nødvendighet, maktrelasjonen mellom menn og kvinner.

Pornoen formidler disse kjønnsrollene på generelt plan, på samfunnsnivå, og den kjører konsekvent ut makt- og underordningsposisjoner. Maktspektet får muligens sitt mest konkrete uttrykk i pornoens bruk av begreper på kjønnsorganene: revolver, spyd, sverd, dolk, osv. på mannens kjønnsorgan, varme kjøttomslag, gottepose, tisper, fitta på kvinners.

Pornoen appellerer til fellesskap mellom menn på basis av dette maktfellesskapet, — menns felles rett til alle kvinner. Dette kommer dels til uttrykk i bladenes titler: Alle Menn, Men only osv., dels i overskriftene i bladene: «Det er noe galt når ei jente som Dalia ikke har blitt nedlagt ennå. Det er en fornærmelse mot hver mann i byen!» (Krim.journalen). Pornoen bekrefter m.a.o. menns posisjon overfor kvinner som, ikke bare overordna, men som fullstendig eiendomsbesittende. Dette er pornoens manndomsbekreftende funksjon.

Industri

USA: omsetning av porno for 4 milliarder \$. Tilsvarende samla omsetning for film- og plateindustrien.

Danmark: Porno er den 3. største industrien.

Norge: Leif Hagen regner med en omsetning på 110—120 millioner kroner.

Gutter, bli med i pornokampen

Pornoindustrien spiller på seksualitetens rolle i et samfunn hvor arbeidsdeling er basert på fysisk kjønn. Menn kjøper porno blant annet for å bekrefte sin posisjon som overordna, — for å «bekrefte manndommen».

Gutter og menn har klare «fordeler» av porno. Den viser deres rettigheter til kvinner. Bare dette skulle få progressive gutter til å reagere. Men det finnes samtidig gode grunner for at gutter flest bør kjempe mot porno.

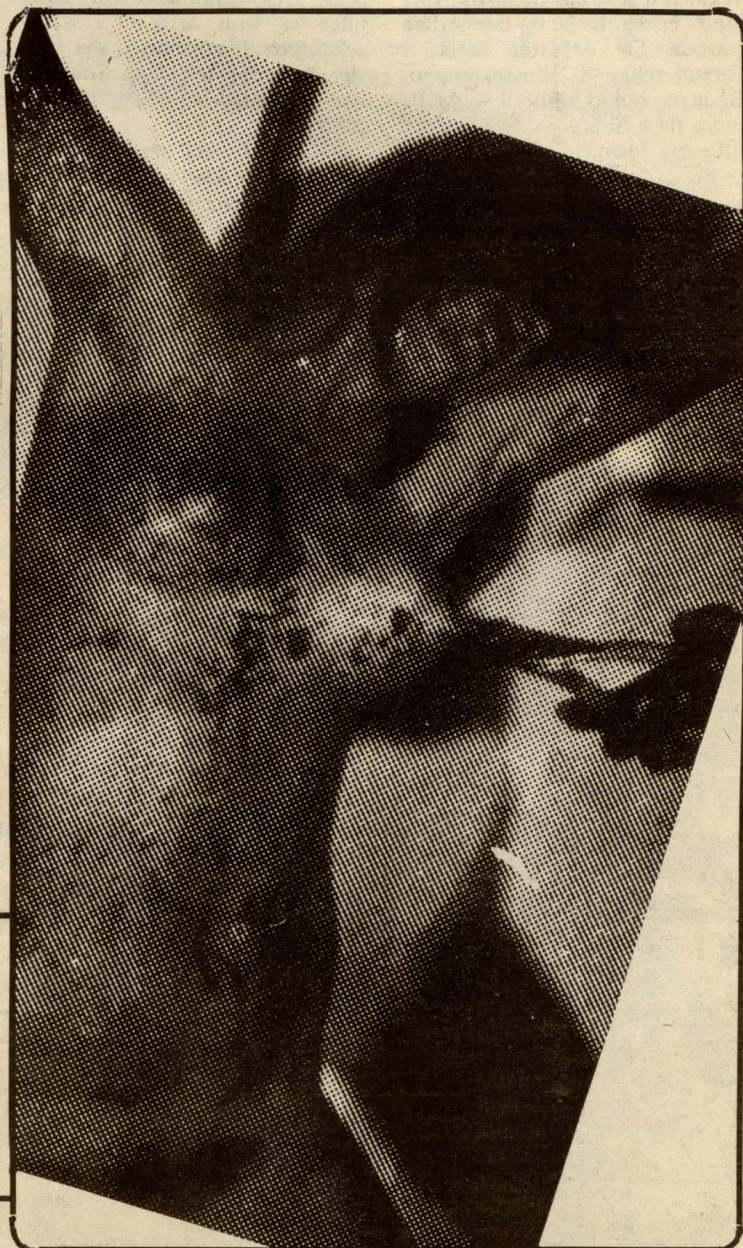
1) Pornoen framstiller både kvinner og menn som objekter. Svært mange gutter strever med å få et all right forhold til jenter fordi de bærer på visse ideer om den liddelige marsipanmodellen som kan forbrukes. Pornoen tingliggjør menns forhold til sin egen kropp. Penis blir noe uttafor dem sjøl, som lever sitt eget liv, og som i pornoen pr. def. er noe vilt og kjøttetende. Pornoen er et angrep ikke bare på kvinners, men også menns integritet.

2) Pornoindustrien bruker helt kynisk enorme summer på å utvikle markedet sitt ved å skape nye «behov» hos menn. I hvert eneste lille myk-pornoblad presenteres noe som går «litt over streken». Oftest skjer dette i «Lesernes egne sexopplevelser». Veien til markedet for litt

mindre «myke» blader er kort. Mang en mann har nok blitt lurt opp i dette markedet som det ikke er så lett å komme ut av. Pornoindustrien investerer mye på dette, men får enda mer tilbake. Internasjonalt sett utgjør den samla pornoindustrien en av de største industriene.

3) Porno gir menn illusjon om makt og manndom, en illusjon om menns frie valg til å erobre og eie kvinner. Pornoen kan brukes av maktapparatet som middel til å manipulere mannfolk. Et eksempel på dette er fra Falklands-krigen: Kvinner ble bevisst arrangert opp med svarte hofteholdere og nettingstrømper for å vinke farvel til de engelske soldatene. Toppmodeller fikk i oppdrag å kle seg halvnakne i Londons fotostudioer. De skulle virke som moralsk støtte til gutta i krigen. Dette eksempelet viser tydelig hvordan pornoen ble brukt i maktas tjeneste til å «manne opp menna», dvs. gi menn illusjon om makt. Kvinnene ble brukt i Tatchers spill for å påminne menn om at de hadde noe (en eiendom) å kjempe for.

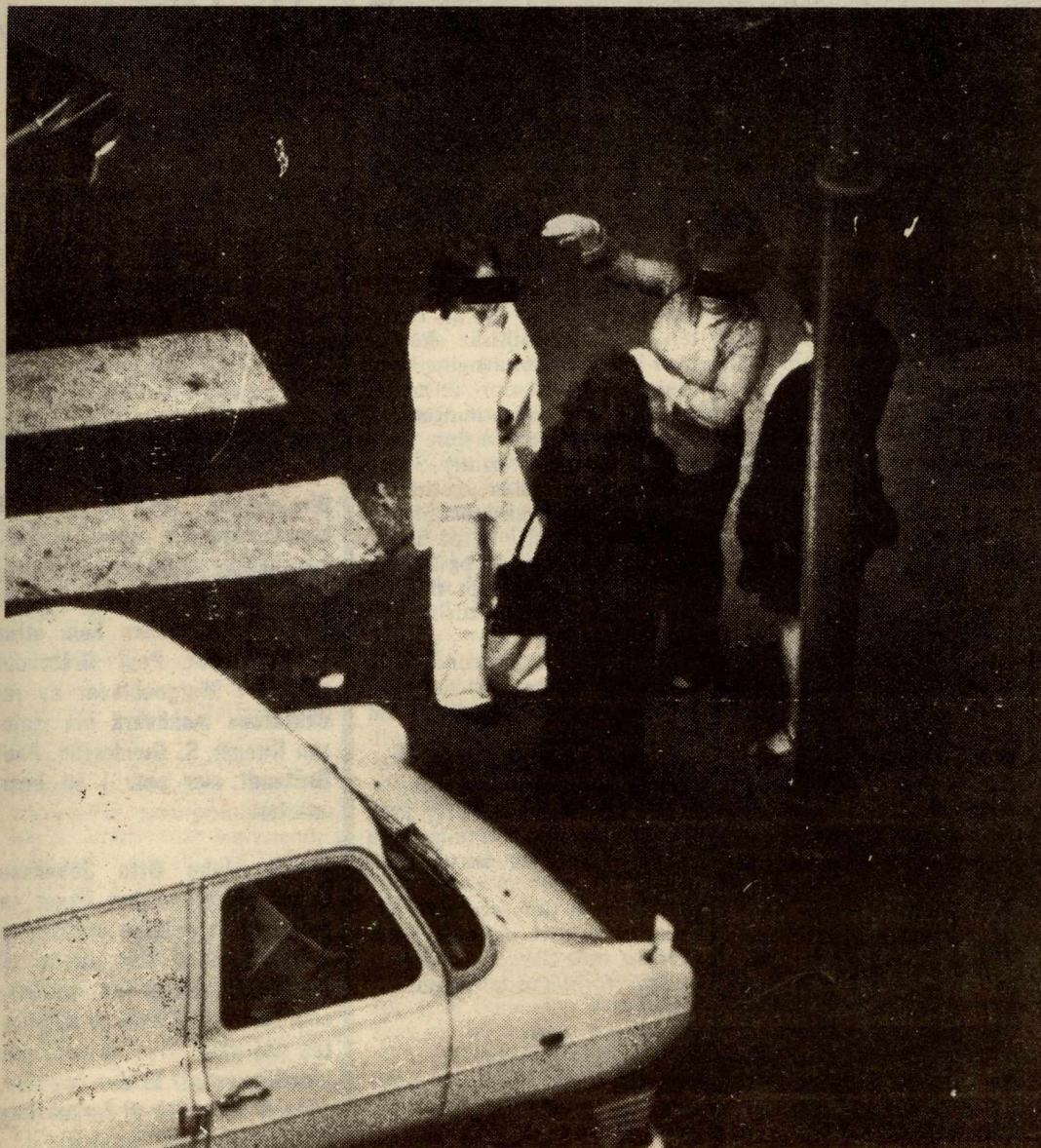
I hverdagen kommer denne funksjonen ikke så klart fram. Likevel fungerer pornoen på samme vis, — som en drug for mannfolk, som en myk form for ordensvern. Splitt og hersk, og vips, så har makta fått sitt grep om menn.

Annonse i Aktuell Rapport nr. 30/82:

«Lolita (sensasjonsdukken) Oral-anal-vagina. Den yngste søsteren i Lollipop-serien. Hun heter Lolita og er ca. 1,60 cm høy. Ekte Latex og har tynn figur ... La deg forføre av Lolita inn i drømmeland. Kr. 1800,-»

«Hard Asfalt»

«Hard Asfalt» er ei bok om eit liv med stoffmisbruk, kriminalitet og prostitusjon. — Det er ei bok om ei side av det norske samfunnet av idag. «Hard Asfalt» er ein sjølvbiografi, som er skrevet av forfatterpseudonymet Ida Halvorsen, i samarbeid med Cecilie Høygård og Liv Finstad. Og la det vera klårt først som sist: boka er god, den må lesast — som det gjerne står i annonse- ne frå forlaga.

Boka er i sin form svært realistisk, nærmast naturalistisk. Her vert alt skildra som det er, eller vert opplevd, utan å leggja noko imellom. Og denne direkte forma gjer ikkje boka platt og kjedelig, tvert om er den skrevet med ein sterk intensitet. Lesaren vert ubønhørlig tvungen til å ta del i all volden og brutaliteten som vert skildra. Her er ingen romantikk, tilværet i stoffmiljøet er ikkje noko fritt liv. Det er hardt å skaffe nok midler til dagens dose. Hasjliberalere har lite å hente i denne boka.

Ida skildrer ikkje berre jævelskapen i miljøet. Vennskap og samhald finns og der. Og rusen, og den vidunderlige flukten den gir — for ei lita stund. Gjennom boka skjønner ein litt kor vanskelig det er å komma bort frå dette miljøet. Ida greide å kutte ut fleire gonger, og over lengre perioder. Det var ikkje det å slutte som var verst, men det å ikkje gå tilbake igjen.

Like lite som boka er romantisk, så er den heller ikkje moralistisk eller sentimental. Boka skildrer det som hendte, eller korleis Ida opplevde dette, utan

å dømme nokon. Det einaste er at boka har ein brodd mot det sosiale hjelpeapparatet, og dets irrasjonalitet. Men boka tek standpunkt, dette livet er for jævlig. Men det gjer den gjennom å skildra korleis det er.

Det er ein ting Ida frå starten har eit svært medvitent standpunkt til: prostituera seg skal ho aldri, — det er så langt ein kan komma mot bønn. Men sånn går det ikkje. I eit miljø der ein lever frå hand til munn (eller åre) og der kvinnekroppen er den største kapitalen, vert det til slutt helt nødvendig.

Dette er ein skildring av ein person sine opplevingar, men på same tid er det noko meir. Den handlar og om korleis det er å veksa opp i eit drabantmiljø i Oslo i 70-åra, om ei side av den norske røynda som vi høyrer for lite om, i alle høve frå dette miljøet sjølv. Boka er ingen sentimental sosialpornografisk suppe, — midt i all jævelskapen vert det og skildra positive ting, og humor.

Det er ei viktig bok. Og den bør som sagt lesast, ikkje minst har liberale studenter og intellektuelle godt av det. Denne boka vil gje ein litt innblikk i korleis livet kan vera — utafor SV-kantina og Club 7. Men dette vert den anbefalt på det sterkaste.

Petra

Ida Halvorsen:
«Hard Asfalt»
Pax Forlag.
Innb. 238 s. Kr. 117.

AKP
(m-1)

norges kommunistiske studentforbund
er studentorganisasjonen til

St. Olavs gt. 3 02-11 45 73
Kontortid mandag og onsdag kl. 8–16
box 6875, St. Olavs pl. OSLO 1